

Welkomstwoord door Cees van Meer namens de gezamenlijke Comités 4/5 mei Neder-Betuwe op vrijdag 20 september 2019 om 14.00 uur bij het gedenkteken 'Vliegers in het vuur' aan de Parallelweg in Opheusden.

Beste plaatsgenoten,

namens de gezamenlijke Comités 4/5 mei hartelijk welkom op deze plaats waar zo direct het gedenkteken wordt onthuld. Wij zijn blij dat zoveel inwoners van onze gemeente Neder-Betuwe en andere belangstellenden deze gebeurtenis willen bijwonen.

Een bijzonder welkom aan de Ambassadeurs of hun vertegenwoordigers uit Amerika, Australië, Canada, Engeland en Nieuw-Zeeland. U vertegenwoordigt uw land om ons respect en onze dankbaarheid in ontvangst te nemen voor de moed en de offers van uw landgenoten/vliegers. Zij vochten voor onze vrijheid; de vliegers, gecrasht tijdens de Tweede Wereldoorlog op het grondgebied van onze gemeente.

Hartelijk welkom ook aan de heer Drenth, plaatsvervangend Commissaris van de Koning in de provincie Gelderland en het bestuur van onze gemeente Neder-Betuwe.

Vooraf zijn wij dankbaar voor de overkomst van de nabestaanden van de vliegers - *soms van de derde generatie* - uit Amerika, Canada, Australië en Engeland, de nabestaanden van het plaatselijk Verzet, als ook voor de vertegenwoordiging van het Kapittel der Militaire Willems Orde.

De meesten van ons hebben de verschrikkelijke oorlogsgebeurtenissen van 1940 - 1945 niet meegemaakt. Ook wij hebben - *als samenwerkende Comités 4/5 mei* - de informatie van en het leed over deze periode moeten inwinnen bij oudere dorpsbewoners, gehaald uit boeken en dagboeken, gevonden op internet en gevonden bij eigen onderzoek.

Al dit speurwerk heeft geleerd dat er in onze gemeente minstens 16 geallieerde vliegtuigen met 132 bemanningsleden zijn gecrasht. Alle namen van deze mannen, hun nationaliteiten en de crashsites staan vermeld op het informatiebord op deze locatie.

Acht toestellen werden na september 1944 neergehaald toen de relatief rustige Betuwe veranderde in oorlogsgebied. Dat gebeurde vooral tijdens de grootste luchtlandingsoperatie uit de geschiedenis 'Operatie Market Garden'. Onze dorpen, die thans de gemeente Neder-Betuwe vormen, lagen in 1944 op de aanvliegroete naar de landingsplaatsen nabij Arnhem.

De crashes hebben vele dramatische en tegelijk ook de meest bijzondere verhalen voortgebracht. Om u een beeld te geven van wat zich in deze periode afspeelde willen wij één van de vele gebeurtenissen vertellen.

Na een aanval op de synthetische benzinefabriek in *Sterkrade in het Ruhrgebied* was op 17 juni 1944 een bommenwerper, - de Halifax MZ 715 - met nog ongeveer 300 geallieerde toestellen op de terugweg naar Engeland. De Engelse en Australische bemanning van dit vliegtuig had de hel boven Sterkrade ternauwernood overleefd. In totaal werden 21 geallieerde toestellen neergeschoten.

De Halifax MZ 715 werd halverwege zijn thuisreis naar Engeland boven Zetten in brand geschoten door een Duitse nachtjager en explodeerde. Het toestel stortte neer op de grens van Dodewaard en Ochten. Zes bemanningsleden kwamen om het leven.

Telegrafist *Arthur Owen* raakte bewusteloos en werd naar buiten geslingerd. Halverwege zijn val kwam hij bij bewustzijn, keek naar boven en zag dat zijn parachute was geopend! hoewel hij niet aan zijn ribcord had kunnen trekken. Een wonder!

Gewond landde Arthur. Hij werd door omwonenden op een ladder naar een nabijgelegen woning gedragen. Hij kreeg melk en boterhammen en dokter Cornet verzorgde hem daar en later bij hem thuis. Gezien de aard van de verwondingen werd besloten Arthur naar het ziekenhuis in Arnhem te brengen. *Daar gebeurde iets heel opmerkelijks.*

Goed en wel in het ziekenhuis werd hij bezocht door een Duitse piloot, die zich bekend maakte als de aanvaller van de Engelse bommenwerper. Hij was verbaasd dat er nog overlevenden waren want hij had geen *parachutes* gezien. De Duitse piloot sprak vloeiend Engels want - *zo vertelde hij* - hij had zes maanden in Oxford gestudeerd.

Omdat Owen's gebit was beschadigd kon hij maar moeilijk eten. Acht dagen achtereen bracht de Duitse piloot zacht voedsel en fruit naar de Engelsman totdat de Duitser werd overgeplaatst naar het Oosten. "*Voor jou is de oorlog voorbij*", zei hij nog bij zijn afscheid.

Dit was een onverwachte en humane daad van de Duitse piloot, een daad die menigeen aan het denken heeft gezet.

Arthur werd geïnterneerd in kamp Bankau bij Kreulberg in Opper-Silezië en werd in 1945 bevrijd. Arthur was 93 jaar toen hij in 2011 overleed.

In 2014 - zeventig jaar na de crash - bezocht een dertigtal Australische nabestaanden en het Australische gemeentebestuur van de geboorteplaats de in onze gemeente begraven vliegers Tiernan en Burns van de Halifax-bommenwerper. Een van de gasten was religieus zuster **Philomene**. Zij keerde later dan het gezelschap terug naar Australië. Het werd een noodlottige thuisvlucht, net zoals die van haar omgekomen neef Patrick Tiernan in 1944. Want zij vloog met de MH17, die door een BUK-raket in de Oekraïne uit de lucht werd geschoten.

Neef en nicht komen om - *beiden op weg naar hun thuisland* - doordat hun vliegtuig werd neergeschoten. Een verbijsterende loop van de geschiedenis.

Dit zijn verhalen over twee van al die crashes tijdens de Tweede Wereldoorlog. 16 op het grondgebied van onze gemeente, 6000 in ons land. Een dramatisch groot aantal.

Hieruit is af te leiden hoe groot de offers zijn geweest, gebracht door deze mannen - ver van huis – die voor onze vrijheid hebben gevochten. Zij gaven ons het grootste goed: *vrijheid*. En de meesten brachten daarvoor het grootste offer: *hun leven*.

Het gedenkteken 'Vliegers in het vuur' dat is opgericht namens onze gemeenschap zal ons blijven herinneren aan de moed en het idealisme van deze vliegers. Daarom hier – voor elk gecrasht toestel - een zuil.

Buitenlandse vertegenwoordigers: bedankt!. Nogmaals bedankt wat jullie landgenoten voor onze vrijheid hebben gedaan.

Tot slot: de gezamenlijke Comités 4/5 mei bedanken Bart Belonje en Jan Bruyn voor het ontwerpen van dit prachtige gedenkteken en vooral het bedrijfsleven dat het belangeloos heeft gerealiseerd. Bedankt!